
VELKÝ SLAM

Hráli vint třikrát týdně — v úterý, ve čtvrtek a v sobotu; neděle byla sice pro karty jako stvořená, ale museli si ji nechat na jiné příležitosti, jako byly návštěvy nebo divadlo, takže ji považovali za nejnudnější den v týdnu. V létě na venkově hráli ovšem karty i po nedělích. Měli svůj ustálený zasedací pořádek: tlustý a horkokrevný Maslennikov hrál s Jakovem Ivanovičem a proti nim Eupraxie Vasiljevna se svým trudnomyslným bratrem Prokopijem Vasiljevičem. Dohodli se tak už dávno a Eupraxie Vasiljevna neoblomně trvala na tom, aby se pořádek neměnil. Pro ni a pro jejího bratra by totiž vůbec nemělo cenu, aby hráli proti sobě, neboť výhra jednoho z nich by pak znamenala prohru druhého, takže by ani nevyhrávali, ani neprohrávali. Šlo sice o směšně malé částky, a bratr ani ona nouzi o peníze neměli, ale Eupraxie Vasiljevna by nikdy ze hry, která by nebyla korunována výhrou, nemohla mít radost. Vyhrané peníze odkládala zvláště a připadaly jí podstatně důležitější a vzácnější než ty vysoké částky, které platila za drahý byt a za domácnost. Hrálo se u Prokopije Vasiljeviče, a to proto, že on a jeho sestra obývali docela sami prostorný byt. Společnost jim dělal snad jenom velký bílý kocour, který obvykle spával v křesle. V pokojích panovalo ono správné ticho, nezbytné k soustředění. Bratr Eupraxie Vasiljevny byl vdovec; žena mu zemřela rok po svatbě a on se pak celé měsíce léčil na psychiatrické klinice; Eupraxie Vasiljevna se vůbec nevdala, třebaže měla jakýsi román se studentem. Nikdo nevěděl, dokonce snad už ani ona ne, proč si toho svého studenta nevdala, přesto však každoročně při vyhlášení obvyklé akce na podporu chudých studentů posílala na adresu výboru sturublovku „od neznámé“. Ve svých třiačtyřiceti byla věkově z hráčů nejmladší.

Zpočátku si nejvíc zoufal nad ustáleným zasedacím pořádkem nejstarší hráč Maslennikov. Nechtěl hrát pořád s Jakovem Ivanovičem, protože jinými slovy to znamenalo, že se musí vzdát naděje na velký beztrumfový slam. Ti dva se k sobě jako partneři v žádném směru nehodili. Jakov Ivanovič, malý seschlý staroušek, chodil v zimě v létě ve vatelínovaném tříčtvrtáku a dlouhých kalhotách, byl málomluvný a přísný. Přicházel pokaždé přesně v osm, ani o minutu dříve nebo později, a do vyhublých prstů — po jednom z nich klouzal velký brilantový prsten — bral hned křídu. Ale co připadalo Maslennikovovi na jeho partnerovi nejhroznější, že nikdy nehlásil víc než quatre honneurs. Jednou

se stala taková věc: Jakov Ivanovič začal vynášet od dvojky a pokračoval až k esu. Udělal všech třináct štychů. Maslennikov rozezleně odhodil karty na stůl. Šedivý staroušek je klidně sebral a zapsal tolik, kolik to dělalo při quatre honneurs.

„Proč jste nehlásil velký slam?“ zvolal Nikolaj Dmitrijevič.

„Vždycky hraju quatre honneurs,“ opáčil suše staroušek a dodal mentorským tónem: „Člověk nikdy neví, co se může stát.“

Maslennikov ho zkrátka nepřesvědčil, bylo to nad jeho síly. Sám riskoval při každé příležitosti a neustále prohrával, neměl bohužel ve hře štěstí, ale neklesal na mysli a věřil, že příště stejně vyhraje. Nakonec se oba se svým osudem smířili a snažili se jeden druhému nepřekážet. Nikolaj Dmitrijevič (tak znělo jeho plné jméno) prohrával a staroušek v pohodě zapisoval prohru a svých quatre honneurs.

Hráli tak celé léto a zimu, jaro a podzim. Stářím sešlý svět nesl své břímě nekonečného bytí pokorně, barvil se do ruda krví, tonul v slzách a svou pout' kosmickým prostorem lemoval nářky nemocných, hladovějících a ponížených. Vzdálené ohlasy tohoto cizího a znervózňujícího života s sebou přinášel pouze Nikolaj Dmitrijevič. Přicházel občas pozdě a vstupoval do salónu ve chvíli, kdy už všichni seděli za rozloženým karetním stolem a na jeho povrchu zářil růžový vějíř karet.

Růžolící Nikolaj Dmitrijevič ještě voněl svěžím vzduchem, když spěšně usedal na své místo proti Jakovu Ivanoviči, říká na omluvu:

„Po bulváru se promenuje spousta lidí, jen tak se procházejí, sem tam . . .“

Hostitelka Eupraxie Vasiljevna považovala za svou povinnost nebrat rozmary svých hostů na vědomí. A tak slušně odpovídala, zatímco staroušek mlčky a odměřeně připravoval křidu a bratr se věnoval samovaru.

„To víte, je hezky. Ale neměli bychom už hrát?“

A hráli. Pokoj s vysokým stropem oněměl docela; pokud sem vůbec nějaký zvuk pronikl, pohltil ho polstrovaný nábytek a portiéry. Když komorná roznášela sklenice se silným čajem, pohybovala se po vysokém koberci naprosto neslyšně, jen její naškrobené sukně šelestily, skřípala křída a Nikolaj Dmitrijevič vzdychal, když zase platil jako mourovatý. On jediný dostával slabý čaj, nechával si ho servírovat na zvláštní stolek, pil ho zásadně z misky a hlučně srkal.

V zimě sděloval Maslennikov společnosti, že ve dne bylo deset pod nulou a teď už klesla teplota na minus dvacet. V létě zase říkal:

„Právě jsem viděl velkou společnost, jak jde do lesa. A měli košíky.“

Eupraxie Vasiljevna zdvořile pohlížela k nebi (v létě hráli na terase), a třebaže byla obloha bez mráčku a vrcholky borovic zlátly v slunci, poznamenávala:

„Jen aby nepršelo.“

A staroušek Jakov Ivanovič už přísně rozdával karty, otáčel károvou dvojku a přemítal o tom, jaký je ten Nikolaj Dmitrijevič lehkomyšlný a nenapravitelný člověk. Jednu dobu se ale přece jen Nikolaji Dmitrijeviči dařilo vyrušit své

partnery z klidu. Jak přicházel, zaváděl řeč na Dreyfuse. Říkal například: „S Dreyfusem to vypadá zle.“

Nebo se naopak usmíval a radostně jim sděloval, že nespravedlivý rozsudek bude zřejmě zrušen. Pak začal nosit noviny a předčítat jim některé pasáže z Dreyfusovy aféry.

„My jsme to už četli,“ říkal suše Jakov Ivanovič, ale jeho partner tomu nevěnoval pozornost a předčítal dál, co mu připadalo zajímavé a důležité. A jednou je div nedostal do rozepře nebo dokonce do hádky, neboť Eupraxie Vasiljevna nechtěla uznat, že soudní procedura má svou zákonitost, a požadovala, aby Dreyfuse propustili okamžitě, kdežto její bratr a Jakov Ivanovič trvali na tom, že nejprve je nutno vyřídit soudní formality a pak vynést osvobozující rozsudek. První se vzpamatoval Jakov Ivanovič a jenom ukázal na stůl:

„Neměli bychom už hrát?“

Takže usedli a hráli, a pak mohl Nikolaj Dmitrijevič omílat Dreyfuse jak chtěl, nikdo mu neodpovídal.

Hráli takhle léto a zimu, jaro a podzim. Někdy docházelo k jistým mimořádným událostem, ale jejich ráz byl spíš směšný. Občas něco popadlo bratra Eupraxie Vasiljevny a on najednou zapomínal, jaké barvy přiznávají jeho partneri a při jistých cinque honneurs zůstával bez jediného štychu. To se pak Nikolaj Dmitrijevič hlasitě smál, schválně jeho prohru zveličoval, ba i staroušek se usmíval a říkal:

„Kdybyste hlásil quatre honneurs, taky byste si na svoje přišel.“

Všichni hráči propadali mimořádnému rozčilení, když ohlásila vysokou hru Eupraxie Vasiljevna. Vždycky byla celá rudá, pletla se, nevěděla, co momentálně vynést, a prosebně vzhlížela k svému bratrovi, který zarytě mlčel; druzí dva partneři rytířsky soucítily s jejími ženskými zmatky, přihlíželi se shovívavým úsměvem a trpělivě čekali. V podstatě však brala celá tato společnost karty vážně a hru hluboce prožívala. Už dávno pro ni přestaly být karty bezduchou hmotou a každá partie i každá karta jednotlivě měla v jejich očích svou neopakovatelnost a žila svým vlastním životem. Byly barvy oblíbené a neoblíbené, šťastné a nešťastné. Karty procházely nekonečnými kombinacemi, rozmanitost těchto variant se nepodrobovala žádné analýze, ba ani pravidlům, přestože tu jistá zákonitost existovala. A právě v ní se tajil život karet, který neměl pranic společného s životy hráčů. Lidé od karet chtěli a dostávali své, ale karty si stejně dělaly, co chtěly, měly vlastní vůli, vlastní nálady, sympatie a rozmary. Červené si například oblíbily Jakova Ivanoviče, kdežto Eupraxie Vasiljevna měla neustále plné ruce piků, třebaže je nijak moc nemilovala. Někdy se stávalo, že i karty propadaly svým rozmarům, takže Jakov Ivanovič najednou nevěděl, co s pikovými, zatímco Eupraxie Vasiljevna jásala, jak jí jdou červené, hlásila lepší hru a dávala víc do banku. Karty jako by se jim vysmívaly. Nikolaj Dmitrijevič dostával všechny barvy nastejno, ani jedna se u něho neohřála, a všechny vypadaly jako náhodné cestující v hotelu, které přijíždějí,

odjíždějí, a místo, kde strávily několik dnů a nocí, jim připadá lhostejné. Jindy zas dostával po několik večerů samé dvojky a trojky, které se na něj ještě ke všemu tvářily drze a posměšně. Maslennikov byl hluboce přesvědčen, že se mu v životě nepodaří zahrát velký slam, protože karty jeho touhu znají a schválně mu nejdou, aby ho rozzlobily. A on se tvářil, že je mu absolutně jedno, jakou dostane kartu, a hlavně se snažil co nejdéle neobracet to, co přikupoval. Velmi vzácně se mu dařilo karty obalamutit: obvykle si všechno domyslely, a když pak ty přikoupené karty otočil, smály se na něj šestky a ponuře se šklebil pikový král, kterého vzaly šestky s sebou, aby jim dělal společnost.

Nejméně ze všech rozuměla tajemnému životu karet Eupraxie Vasiljevna; staroušek Jakov Ivanovič už si dávno vytvořil svůj filozofický systém, nerozčíloval se ani nedivil, bojoval proti osudu jedinou osvědčenou zbraní — quatre honneurs. Jenom Nikolaj Dmitrijevič se nemohl za živý svět smířit s vrtošivostí karet, s jejich posměváčstvím a nestálostí. Když uléhal ke spánku, myslel na to, jak zahraje velký slam bez trumfů, a připadalo mu to náramně prosté a pravděpodobné — přijde mu eso, za ním král, pak znovu eso. Ale když pln naděje usedal za karetní stůlek, začaly na něj znovu cenit své široké bílé zuby ty zatracené šestky. Bylo v tom něco osudového a zlobného. Poznenáhlu se beztrumfový velký slam stal pro Nikolaje Dmitrijeviče tím nejtoužebnějším přáním, a dokonce životním snem.

Přihodilo se i ledacos jiného, co nemělo s kartami přímou souvislost. Velký bílý kocour Eupraxie Vasiljevny umřel stářím a byl s laskavým svolením pana domácího pohřben na zahradě pod lipou. Pak náhle zmizel na celé dva týdny Nikolaj Dmitrijevič a jeho spoluhráči nevěděli, co si o tom mají myslet a co počít, neboť vint ve třech porušoval všechny ustálené postupy a připadal jim nudný. I karty jako by si to uvědomovaly a shlukovaly se do prapodiivných kombinací. Když se Nikolaj Dmitrijevič zase objevil, jeho růžové tváře, tak výrazně kontrastující s načechranými šedivými vlasy, byly úplně popelavé, a vůbec jako by se celý zmenšil, jako by začal růst do země. Nikolaj Dmitrijevič jim sdělil, že jeho nejstarší syn byl zatčen a odvezen do Petěrburgu. Všechny to udivilo, protože ani nevěděli, že má Maslennikov syna; možná že jim to kdysi říkal, ale všichni na to nějak pozapomněli. Pak nepřišel ještě jednou — a jako naschvál v sobotu, kdy mohli hrát déle než obvykle, a všichni se pak celí zmatení dověděli, že už dávno trpí anginou pectoris a že měl v sobotu ošklivý záchvat. Ale pak se všechno zase urovnalo, a hra byla dokonce zajímavější, přikládali jí větší význam, protože je teď Nikolaj Dmitrijevič míň rozptyloval okrajovými hovory. V pokojích jen šelestily naškrobené sukně komorné a neslyšně klouzaly z rukou hráčů ošoupané karty a žily svým vlastním tajemným a mlčenlivým životem, vzdáleným od života hráčů. K Nikolaji Dmitrijeviči se dál chovaly tak lhostejně, ba někdy posměvačně, až z toho číselo cosi osudového, fatálního.

Teprve onoho čtvrtka, šestadvacátého listopadu, karty najednou svoje pra-

podivné chování k němu změnilo. Jen se začalo hrát, Nikolaj Dmitrijevič koupil spodka, dámu, krále a eso od stejné barvy, hlásil cinque honneurs a zahrál dokonce malý slam, protože Jakov Ivanovič měl plonkové eso, s kterým se mu nechtělo ven. Pak se mu nějaký čas znovu začaly hrnout šestky, ale brzo se vytratily a on začal dostávat popořadě celé hry od jedné barvy — snad se i ty karty chtěly podívat, jakou bude mít radost. Hlásil jednu hru za druhou a všichni žasli, dokonce i klidný Jakov Ivanovič. Nikolaj Dmitrijevič byl tak rozčilený, že se mu až potily baculaté prsty s jamkami na kotnících, karty mu z nich padaly a jeho rozčilení přeskakovalo i na druhé.

„Že vám ale dneska jde karta,“ ponuře pravil bratr Eupraxie Vasiljevny, který se vždycky nejvíc ze všeho bál velkého štěstí ve hře, po němž zákonitě následuje stejně velké neštěstí. Eupraxie Vasiljevna měla radost, že konečně taky jednou jde dobrá karta Nikolaji Dmitrijeviči, a na bratrova slova třikrát plivla stranou, aby zahнала neštěstí.

„Tfuj, tfuj, tfuj! Nesmíme to zakřiknout. Jde mu karta a dej bůh, aby mu šla ještě lepší.“

Karty jako by se na chvíli nerozhodně zamyslely, hrou prokmitlo několik dvojek, vypadaly dost rozpačitě — a znovu se mu začala jen hrnout esa, králové a dámy. Nikolaj Dmitrijevič nestačil brát a hlásit hru, dvakrát se dokonce při rozdávání spletl, takže musel rozdávat znovu. A všechny hry byly jeho, třebaže Jakov Ivanovič zatvrzele o svých trumfech mlčel: jeho úžas se proměnil v nedůvěru k takové překotné vrtkavosti štěstí a znovu opakoval své neoblomné rozhodnutí nehlásit víc než quatre honneurs. Nikolaj Dmitrijevič se na něj zlobil, krev mu stoupala do hlavy a zadýchal se. Už dokonce bez dlouhého uvažování rovnou hlásil vysokou hru, přesvědčen, že co potřebuje, přikoupí.

Když zachmuřený Prokopij Vasiljevič rozdál karty a Maslennikov je otočil, srdce se mu nejdřív rozbušilo, pak málem zastavilo, před očima se mu udělala tma, až se zakymácel. Měl v ruce dvanáct jistých štychů — křížové a červené od esa do desítky a k tomu kárové eso s králem. Když přikoupí pikové eso, zahraje velký beztrumfový slam.

„Dvě bez trumfů,“ řekl, stěží ovládaje hlas.

„Tři piky,“ odpověděla Eupraxie Vasiljevna, taky náramně vzrušená — měla skoro všechny piky počínaje králem.

„Čtyři srdcové,“ suše odvětil Jakov Ivanovič.

Nikolaj Dmitrijevič okamžitě zvýšil sázku na malý slam, ale rozohněná Eupraxie Vasiljevna se nechtěla vzdát, a třebaže jí bylo jasné, že prohraje, ohlásila velký slam v pikových. Nikolaj Dmitrijevič se na chvíli zadumal, pak ale slavnostně, i když trochu se strachem, zvolna pronesl:

„Velký slam bez trumfů!“

Nikolaj Dmitrijevič hraje velký beztrumfový slam! Všichni byli celí bez sebe, a bratr Eupraxie Vasiljevny dokonce hlesl:

„No ne!“

Nikolaj Dmitrijevič natáhl ruku, přikoupil, ale vzápětí se zakymácel a porazil svíčku. Eupraxie Vasiljevna ji zachytila, načež Nikolaj Dmitrijevič seděl chvíli bez hnutí a zpříma, karty položil na stůl, ale pak najednou zamával rukama a pomalu se sesouval k levé straně. Jak padal, porazil stůl, na němž měl svou misku s čajem, a tíhou vlastního těla zlomil jeho útlou nožku.

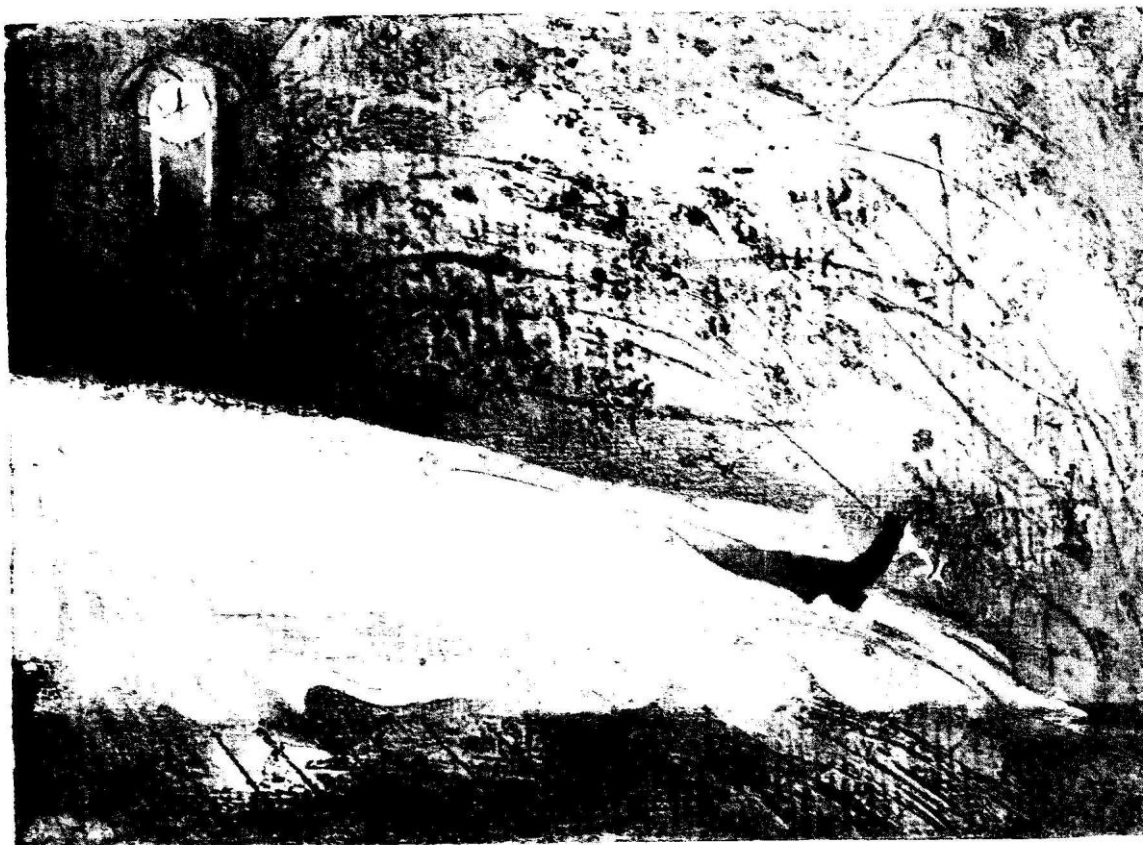
Když přijel doktor, konstatoval, že Nikolaj Dmitrijevič zemřel následkem srdeční mrtvice, a utěšil jeho blízké sdělením, že je to opravdu krásná a bezbolestná smrt. Nebožtíka uložili na turecký divan v téže místnosti, kde hráli, a když přes něho přehodili prostěradlo, vypadal najednou tlustě a strašně. Mimo prostěradlo zůstala jedna bota špičkou dovnitř a vypadala cizí, jako by k nebožtíkovi ani nepatřila; na černé a naprosto neochozené podrážce byl přilepený papírek od karamely. Karetní stůl ještě nikdo neuklidil, byly na něm rozházené rubem vzhůru karty všech hráčů, jenom karty Nikolaje Dmitrijeviče se mezi nimi tyčily v nízké hromádce, jak je tam odložil.

Jakov Ivanovič přecházel drobnými krůčky a dost váhavě po pokoji; snažil se nedívat na nebožtíka a chodit jenom po koberci, aby na parketách, perfektně vyleštěných, jeho podpatky nepříjemně pronikavě a překotně neklapaly. Několikrát přešel kolem stolu, pak se zastavil a opatrně vzal do ruky karty Nikolaje Dmitrijeviče. Podíval se na ně a zase je dal zpátky. Pak se podíval, co Nikolaj Dmitrijevič přikoupil — bylo tam pikové eso, přesně to, co mu scházelo k velkému slamu. Ještě několikrát prošel kolem stolu a pak se vzdálil do vedlejšího pokoje. Upnul se do svého vatelínovaného tříčtvrťáku a dal se do pláče, protože mu přišlo nebožtíka líto. Zavřel oči a představoval si živého Nikolaje Dmitrijeviče, jak by se byl smál, kdyby byl vyhrál. Litoval ho především pro jeho lehkomyšlnost a touhu vyhrát velký slam bez trumfů . . . Probíral celý večer, i těch pět kár, co zahrál nebožtík, ale nešlo mu do hlavy, jak se pak Nikolaji Dmitrijeviči začaly karty přímo hrnout do ruky, připadalo mu, že je v tom něco strašného. A bylo — vždyť zemřel ve chvíli, kdy si mohl svůj velký slam zahrát.

Následoval okamžik ve své prostotě nejsamozřejmější — vyhublé tělíčko Jakova Ivanoviče se přímo otrásl a vymrštilo z křesla. Starý pán se začal rozhlízet, jako kdyby hledal, odkud ho ta myšlenka přepadla, kdo mu ji našeptal, ale pak najednou hlasitě pravil:

„Vždyť on se přece nikdy nedoví, že by přikoupil eso a měl by v ruce velký beztrumfový slam. Nikdy se to nedoví!“

A Jakov Ivanovič si najednou uvědomil, že se nikdy ještě nezamyslel nad tím, co je to smrt. Ale teď ji pochopil, a to, co se mu jasně zjevilo před očima, bylo nevýslovně nesmyslné, strašné a nenapravitelné. I kdyby mu to Jakov Ivanovič křičel nad samým uchem, plakal a ukazoval mu karty, Nikolaj Dmitrijevič už není. Stačil jeden jediný pohyb, jediná vteřina čehosi, co je život, a Nikolaj Dmitrijevič by spatřil to eso a dověděl by se, že má velký slam, jenomže teď je všemu konec, on to neví a nikdy se to nedoví.

„Ni-kdy,“ pomalu vyslovil Jakov Ivanovič každou slabiku zvlášť, aby se ujistil, že takové slovo skutečně existuje a má svůj význam.

To slovo existovalo a mělo svůj význam, ale ten byl tak nestvůrný a hořký, že Jakov Ivanovič znovu sklesl do křesla a bezmocně se rozplakal lítostí nad člověkem, který se už nikdy nic nedoví, a lítostí nad sebou a nad všemi, neboť stejně strašná a nesmyslně krutá věc se stane jemu a všem. Plakal — a hrál v duchu za Nikolaje Dmitrijeviče jeho kartami, bral jeden štych za druhým, dokud jich nebylo třináct, přemýšlel o tom, jak moc by mu musel napsat a že se to Nikolaj Dmitrijevič už nikdy nedoví.

Bylo to poprvé a naposled, co Jakov Ivanovič nehlásil své quatre honneurs a sehrál ve jménu přátelství velký beztrumfový slam.

„Vy jste tady?“ hlesla Eupraxie Vasiljevna, když vešla do salónu, sesula se vedle něho na židli a rozplakala se. „To je hrůza, to je hrůza!“

Jeden na druhého se ani nepodívali a mlčky plakali; celou bytostí cítili, že v sousedním pokoji leží na divanu nebožtík, studený, těžký a němý.

„Už jste pro někoho poslali?“ zeptal se Jakov Ivanovič a hlučně, důkladně se vysmrkal.

„Ano, jel bratr s Anuškou. Já se jen modlím, aby zjistili, kde bydlí — vždyť my ani neznáme jeho adresu.“

„Copak on už nebydlí tam jako loni?“ zeptal se roztržitě Jakov Ivanovič.

„Ne, přestěhoval se. Anuška říkala, že si najímal drožku někam na Novinský bulvár.“

„S pomocí policie ho najdou,“ uklidnil ji staroušek. „Má snad ženu, ne?“

Eupraxie Vasiljevna zamyšleně hleděla na Jakova Ivanoviče a neodpovídala. Měl pocit, že ji napadlo totéž, co blesklo hlavou i jemu. Ještě jednou se vysmrkal, schoval kapesník do kapsy vatelínovaného tříčtvrtáku, obočí nad zarudlýma očima mu tázavě vyletělo vzhůru a řekl:

„Kdepak teď vezmeme čtvrtého?“

Ale Eupraxie Vasiljevna ho neslyšela, jako paní domu měla teď jinou starost. Chvilí ještě mlčela a pak se zeptala:

„A vy, Jakove Ivanoviči, bydlíte pořád tam co dřív?“